

KVIKMYNDASAFN ÍSLANDS

JAPANSKA
GULLÖLDIN
KVIKMYNDASKÁLDIÐ
WOODY ALLEN
KONUNGSKOMUR TIL
ÍSLANDS 1907-1930
GLÆPAMYNDIR
VESTFJARÐAKVIKMYND
VETUR VOR 2009

EFNISYFIRLIT

Björn Ægir Norðfjörð:
GULLÖLD JAPANSKRA KVIKMYNDA

Haukur Ingvarsson:
KVIKMYNDASKÁLDIÐ WOODY ALLEN

Gunnþóra Halldórsdóttir, þórarinn Guðnason:
AÐRAR KVIKMYNDIR Á DAGSKRÁNNI

Umsjón með sýningaskrá og kvikmyndasýningum:
GUNNÞÓRA HALLDÓRSDÓTTIR

Samsetning heimildamynda:
SIGFÚS GUÐMUNDSSON OG ÞÓRARINN GUÐNASON

Hönnun sýningaskrár:
ERLENDUR SVEINSSON

Prentun:
PRENTHEIMAR

Sýningarmenn:
SIGURJÓN JÓHANSSON OG AGNAR EINARSSON

Ljósmynd á forsíðu: Úr kvikmynd Ozu Floating Weeds
Ljósmynd á baksíðu: Woody Allen

Sérhver kvikmynd á dagskrá kvikmyndasafnsins er sýnd á þriðjudögum kl. 20:00 og laugardögum kl. 16:00, nema í dymbilvikunni, en þá fellur laugardagssýningin niður.
Upplýsingar um sýningar safnsins eru einnig birtar á vefsíðu þess:
www.kvikmyndasafn.is

ÞAKKIR

Japanska sendiráðið á Íslandi
Svenska Filminstitutet, Cinemateket
Det Danske Filminstitut
BFI National Archive
Artificial Eye

KVIKMYNDASAFN ÍSLANDS
Hvaleyrarbraut 13
220 Hafnarfirði
Sími: 5655993
Vefsíða: www.kvikmyndasafn.is

BÆJARBÍÓ, safnabíó
Strandgötu 6
220 Hafnarfirði
Sími: 5556160
Netfang: kvikmyndasafn@kvikmyndasafn.is

Vetur - vor 2009

Á nýju sýningaári Kvikmyndasafns Íslands, og því sjöunda í röðinni, ber hæst nýtilkomið samstarf Kvikmyndasafnsins og Háskóla Íslands sem verður með þeim hætti að Kvikmyndasafnið sýnir á almennum sýningum sínum hluta þeirra mynda sem nemendur í kvikmyndafræði kynna sér. Um er að ræða nokkrar kvikmyndir japanskra leikstjóra, þekktra á Vesturlöndum, sem þó hafa ekki allar verið sýndar hér á landi áður. Björn Ægir Norðfjörð adjunkt í kvikmyndafræði við HÍ skrifar inngangsgrein og texta með japönsku kvikmyndunum en þær eru allar frá sjötta áratugnum sem hann segir vera gullaldarár japanskrar kvikmyndagerðar. Verkefnið er stutt af Japanska sendiráðinu í Reykjavík með beinum fjárframlögum til að útvega fallegar 35 mm sýningakópiur með enskum neðanmálstextum. Styrkurinn er afar mikilvægur svo kynna megi fyrir Íslendingum list frá framandi og fjarlægum slóðum og kann safnið sendiráðinu kærar þakkir fyrir.

Haukur Ingvarsson, útvarpsmaðurinn í Víðsjá, þekkir vel til kvikmyndaskáldsins Woody Allen sem hann fjallaði um í sérstökum útvarpsþætti um leikstjóran. Haukur ritar hér inngangsgrein um Allen og þrjár mynda hans sem eru á dagskrá að þessu sinni; *The Purple Rose of Cairo*, *Hannah and Her Sisters* og *Crimes and Misdemeanors* en allar bera myndirnar sterk tragikómísk einkenni höfundar síns þótt viðfangsefnið séu ólík.

Nú á tímum kreppu og spillingar dustum við rykið af mafíu- og glæpamyndunum *Once Upon a Time in America*, eftir ítalska spaghettivestraleikstjóran Sergio Leone, auk myndar Brian De Palma, *The Untouchables*, sem aftur tengist allt annars konar mynd Sergei Eisenstein, *Potemkin* með tilvísun De Palma í hið fræga Odessa tröppuatriði Eisenstein í þeirri mynd. Umhverfi glæpamyndanna er kreppan mikla í Bandaríkjunum í kringum 1930. Sjaldan eða aldrei í kvikmyndasögunni hefur aðsókn í kvikmyndahús verið meiri en á þeim tíma og fróðlegt að velja því fyrir sér hvort heimskreppan nú muni hafa sömu áhrif þ.e. að almenningur flykkist í bíó.

Kvikmyndasafnið hefur dregið fram fleiri þætti kvikmyndanna en bara leikstjóra og frægar kvikmyndastjörnur. Á nýliðnu afmælisári var kvikmyndatökumanninum og mikilvægi hans við gerð kvikmynda gerð skil. Í þessari dagskrá er það tónsmiðurinn sem við veitum athygli með nokkrum dæmum um myndir sem kvikmyndatónskáldið Ennio Morricone hefur samið tónlistina fyrir. Þetta eru ólíkar myndir sem eðli málsins samkvæmt þarfnast mismunandi tónlistar en þó eru höfundareinkenni tónskáldsins auðheyrð. Um er að ræða kvikmyndirnar *Once Upon a Time in America*, *The Untouchables* og *Nuovo cinema Paradiso* en hún er eins og *The Purple Rose of Cairo*, (Allen) óður til kvikmyndarinnar og áhrifamáttar hennar í lífi einstaklingsins.

Kvikmyndir úr förum Kvikmyndasafnsins hafa reynst vinsælt efni og hafa vakið áhuga á varðveislu gamals efnis, ekki sist þegar það tengist æskustöðvum eða heimabyggð gesta í safnabíóinu Bæjarbíói. Safninu hefur borist fjöldi mynda sem teknar eru á ýmsum stöðum á landinu og á ýmsum tímum, sem áhugavert er að skoða. Ekki er endilega um að ræða tilbúnar, talsettar myndir heldur í flestum tilfellum þögular, óklipptar myndir sem áhugamenn hafa tekið til heimanota eða til sýninga hjá félagasamtökum. Á vordagskránni verða tvær sýningar íslenskra mannlífsmynda úr förum safnsins. Annars vegar myndir frá konungskomum til Íslands á árunum 1907 - 1930 en elsta kvikmyndin á þeirri sýningu er jafnframt með langelstu kvikmyndum safnsins, hins vegar *Vestfjarðakvikmynd Guðlaugs Rósinkrans*, fyrrum Þjóðleikhússtjóra. Sú mynd var gerð í kringum 1950 og sýnir kaupstaði, bæi og menningarstofnanir vestra.

Gunnþóra Halldórsdóttir, starfsmaður Kvikmyndasafnsins

• GULLÖLD JAPANSKRA KVIKMYNDA

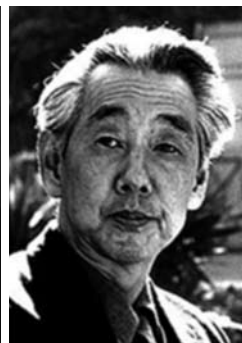
Akira Kurosawa

Yasujiro Ozu

Kenji Mizoguchi

Mikio Naruse

Sé á annað borð réttlæt看legt að ræða um gullaldir í kvikmyndagerð þjóðlanda, t.d. Þýskalands og Sovétríkjanna á þriðja áratugnum, Ungverjalands og Tékkóslóvakíu á þeim sjöunda og Danmerkur og Írans á þeim tíunda, þá sker sjötti áratugurinn sig óneitanlega úr í heilandi sögu japanskra kvikmynda. Og ber þar hæst verk Yasujiro Ozu, Akira Kurosawa, Kenji Mizoguchi og Mikio Naruse, sem nutu ekki aðeins mikilla vinsælda í heimalandi sínu heldur vöktu fyrst athygli á japanskri kvikmyndagerð utan landsteinanna er kvikmyndir þeirra tóku að vinna til helstu verðlauna á evrópskum kvikmyndahátíðum í upphafi áratugarins. Samantekinn spannaði feril þeirra frá þögla tímabilinu fram á 10. áratuginn en vel mætti halda því fram að þessir fjórir kunnustu og virtustu leikstjórar japanskrar kvikmyndasögu hafi einmitt leikstýrt sínum bestu myndum á sjötta áratugnum. Hér verður stuðst við japönsku titlana séu þeir velþekktir en enskar þýðingar á öðrum titlum enda óvíst að lesendur yrðu nokkru nær um íslenskar þýðingar þeirra en japönsku heitin.

Yasujiro Ozu (1903-1963) leikstýrði sinni fyrstu mynd *The Sword of Penitence* árið 1927 eftir að hafa öðlast reynslu sem bæði aðstoðartökumaður og aðstoðarleikstjóri. Þessi mynd er nú glötuð en í verkum leikstýrðum þegar í upphafi fjórða áratugarins má vel greina ekki aðeins helstu þemu í höfundaverki hans heldur einnig vísi að hinum afar sérstæða stíl leikstjórans. Í kvikmyndunum *Tokyo Chorus* (1931), *I Was Born, but...* (1932), *Passing Fancy* (1933) og *A Story of Floating Weeds* (1934) eru skoðuð samskipti og tengsl ólíkra fjölskyldumeðlima af alvöru en einnig kímni.

Á stríðsárunum var Ozu tvisvar kallaður í herinn, fyrst árið 1937 og síðan 1943, og dró því mjög úr afköstum leikstjórans, en það er á sjötta áratugnum sem leikstjórinn gerði sínar þekktustu myndir – þar á meðal *Tokyo Story* (1953) sem löngum hefur verið talin eitt helsta meistarastykki kvikmyndasögunnar. Á meðal annarra meistaraverka Ozu mætti nefna *Late Spring* (1949), *Early Summer* (1951), *Early Spring* (1956), *Equinox Flower* (1958) og *Floating Weeds* (1959). Það er í þessum myndum sem Ozu fullkomnar stíl sinn – sem sannarlega á engan sinn líka. Kvikmyndavélin er því sem næst kyrr, henni er allajafna stillt upp mjög lágt frá jörðu (telja margir gagnrýnendur þetta endurspegla sjónarhorn Japana í hefðbundinni setu á tatami mottu), skotið er beint á leikarana, og við kaflaskipti sýnir Ozu áhorfendum oft þrjú skyld ljóðræn skot er brúa bilið. Ozu reyndist trúr stílnum sem hann hafði sjálfur þróað á löngum og farsælum ferli í sinni síðustu mynd *An Autumn Afternoon* (1962) en hann lést sextugur að aldri.

Akira Kurosawa (1910-1998) hóf einn leikstjóranna fjögurra sem hér er um fjallað ekki feril sinn á þögla skeiðinu og raunar var komið undir lok seinna stríðs er hann leikstýrði sinni fyrstu mynd *Sanshiro Sugata* (1943). Fyrstu myndir hans bera greinileg merki ritskoðunar og áróðurs stríðsáranna en strax að stríðinu loknu kveður við annan tón, og t.a.m. eru *Drunken Angel* (1948) og *Stray Dog* (1949) ekki síður merkilegar fyrir samfélagsgagnrýni sína en að aðlaga bandaríska glæpamyndahefð japanskri kvikmyndagerð. Síðar átti Kurosawa einnig eftir að aðlaga Dostojevski í *Fávitanum* (1950) og Gorkí í *The Lower Depths* (1957) auk Shakespeare í bæði *Throne of Blood* (1957) og *Ran* (1985). Það er

því ekki að ástæðulausu að Kurosawa hefur löngum verið talinn vestrænastur japanskra leikstjóra, en mikilvægt er að hafa í huga að það var einnig Kurosawa sem hafði mest áhrif á vestræna leikstjóra og það var fyrst hann sem vakti verulega athygli á japanskri kvikmyndagerð á Vesturlöndum þegar *Rashomon* (1950) vann Gullljónið í Feneyjum.

Kurosawa er án efa þekktastur fyrir samúræja-myndir sínar sem skörtnaðu oftast en ekki hinum magnaða Toshiro Mifune í aðalhlutverki en nægir að nefna til viðbótar myndirnar *Sjö samúræjar* (1954), *The Hidden Fortress* (1958), *Yojimbo* (1961) og *Sanjuro* (1962). Þótt endurgerðir sem *Magnificent Seven* (1960) og *A Fistfull of Dollars* (1964) séu allajafna teknar sem dæmi um áhrif Kurosawa á Vesturlöndum, skipta sannarlega ekki minna máli þau óbeinu áhrif sem stillt hans hafði á útfærslu hasaratriða almennt. Kurosawa sem lést árið 1998 leikstýrði sinni síðustu mynd *Madadyo* (1993) á nírhálsaldri.

Kenji Mizoguchi (1898-1956) leikstýrði á þögla skeiðinu tugum kvikmynda sem nú eru glataðar. Þótt ómögulegt sé auðvitað að fjölyrða neitt um þessi glötuðu verk er það viðtekin skoðun sem Mizoguchi sjálfur mun hafa tekið undir að fyrstu meistaraverk hans séu frá árinu 1936 – *Sisters of the Gion* og *Osaka Elegy*. Líkt og með bæði Kurosawa og Ozu eru stríðsárin síður eftirminnileg; lognið á undan stormi sjötta áratugarins þegar Mizoguchi gerir einnig sín mögnuðustu verk. Ber þar hæst *The Life of Oharu* (1952), *Ugetsu* (1953) og *Sancho the Bailiff* (1954), sem allar unnu til verðlauna í Feneyjum, og er stundum sagt að með því hafi Mizoguchi snuprað nýgræðinginn Kurosawa sem vann þar til verðlauna fyrir *Rashomon* líkt og áður segir.

Þessar þrjár myndir kristalla fagurfræði Mizoguchi og framlag hans til kvikmyndalistarinnar og ber þar hæst magnaða sviðsmynd sem fönguð er af tökuvélinni í einkar löngum tókum. Þematískt skoða myndirnar einkum og sér í lagi hlutskipti kvenna og þótt linsunni sé hér beint að fortíðinni fjallaði Mizoguchi ekki síður um stöðu kvenna í samtímanum en síðasta myndin hans *Street of Shame* (1956) fjallaði einmitt um umdeilt frumvarp um bann við vændi í Japan. Mizoguchi lést stuttu eftir frumsýningu myndarinnar.

Mikio Naruse (1905-1969) er minnst þekktur fjórmenninganna á Vesturlöndum og kemur þar líklega tvennt til. Hann þróaði ekki með sér jafn sérstæðan stíl og hinir leikstjórnarnir og myndir hans samsvöruðu ekki með sama hætti rómantískum hugmyndum Vesturlandabúa um Japan. Áhugavert nokk var Naruse reyndar framan af undirskipaður Ozu hjá Shochiku-kvikmyndaverinu en eftir að hann færði sig um set til Toho-kvikmyndaversins árið 1933 varð hann fljótt samhliða Ozu og Mizoguchi í framfarðasveit japanskra leikstjóra. Hann reyndist svo sömuleiðis mistækur á stríðsárunum en þegar í upphafi sjötta áratugarins fylgdi hvert meistaraverkið á fætur öðru: *Repast* (1951), *Late Chrysanthemums* (1954), *Floating Clouds* (1955) og sú allra frægasta *When a Woman Ascends the Stairs* (1960).

Líkt og Mizoguchi hefur Naruse verið nefndur kvennaleikstjóri, og segja má að kvenstjörnurnar Hideko Takamine og Setsuko Hara séu myndum hans það sem Mifune er höfundarverki Kurosawa, en handbragð hans er um margt annað. Hvort sem um er að ræða form eða efni einkennast áherslur Naruse af raunsæi, og hann hafnar einfaldri aðgreiningu góðs og ills. Hefðbundin kvikmyndaillmennti og óþokka er ekki að finna í myndum hans heldur stafa erfiðleikar persóna af stétt og stöðu þeirra. Því mætti með sanni segja að myndir Naruse hafi búið yfir dýpri samfélagssýn en verk frægari kollega hans. Naruse lést árið 1969 og höfðu þá liðið tvö ár frá frumsýningu síðustu myndar hans *Scattering Clouds* (1967).

Það sem vekur ekki síst athygli þegar rennt er yfir kvikmyndir þessara fjögurra leikstjóra, sem vel mætta kalla helstu meistara japanskrar kvikmyndagerðar á gullaldrárum hennar, eru ólík efnistöð og fagurfræði mynda þeirra. Kvikmyndaunndum gefst nú einstakt tækifæri til að bera verk leikstjóranna saman á eigin spýtur með sýningum Kvikmyndasafns Íslands á sígildum meistaraverkum þeirra: *Floating Weeds*, *Rashomon*, *Sancho the Bailiff* og *When A Woman Ascends the Stairs*.

Björn Ægir Norðfjörð

Floating Weeds	Bls. 9
Rashomon	10
Sancho the Bailiff	12
When a Woman Ascends the Stairs	15

• KVIKMYNDASKÁLDIÐ WOODY ALLEN

Woody Allen og Sven Nykvist, kvikmyndatökumaður, á tökustað *Crimes and Misdemeanors*

Allan Stewart Konigsberg, síðar þekktur sem Woody Allen, fæddist í Bronx 1. desember 1935. Þriggja ára gamall fékk hann áhuga á kvikmyndum þegar móðir hans fór með hann að sjá hina sigildu Walt Disney útgáfu af *Mjallhvíti og dvergum* sjö frá árinu 1938. Í uppvextinum voru kvikmyndir ekki eina áhugamálið heldur hafði hann ódrepanði áhuga á íþróttum, einkum hafnabolta, en líka göldrum og tónlist. Alls þessa sér stað í myndum hans en aðalpersónur þeirra eru oftast ekki forfallnir hafnabolta- og tónlistaráhugamenn og stundum er stutt í hið yfirsíkilvitlega t.d. í *Shadows and Fog* (1992) og *The Curse of the Jade Scorpion* (2001) þar sem galdramenn eða dávaldar koma við sögu.

Um fimmtán ára aldur tók Allan Stewart Konigsberg að senda brandara til ýmissa dagblaða og 25. nóvember 1952 birti *The New York Post* brandara í nafni Woody Allens í fyrsta sinn. Í framhaldinu komst hann að í sjónvarpi þar sem hann skrifaði handrit og brandara fyrir ýmsa skemmtikrafta allt fram til loka sjötta áratugarins en þá fór hann sjálfur að koma fram sem uppistandari og starfaði sem slíkur fram til ársins 1968. Mikið af efninu sem Allen flutti á sviði vann hann með áfram í smásögnum og síðar hefur þetta sama efni skotið upp kollinum í bíómyndum hans með einum eða öðrum hætti. Persónuleikarnir sem Woody Allen skapaði á sviðinu frammi fyrir áhorfendum hafa líka nýst honum í bíómyndunum. Á sviði fékk Woody Allen samúð áhorfenda með feimni og vandræðagangi sem hann reyndi að fela með stöðugu málæði. Þegar síst skyldi fer brjóstumkennanlegi lúðinn á sviðinu að vera með mannalæti, ekki ósvipað Birni að baki Kára í *Njálssögu*, en sjálfshæðni af þessu tagi er aðalsmerki Allens.

Á sjöunda áratugnum stóð hugur Woody Allens til leikritunar því í leikhúsinu var að hans mati tekist á við alvarleg vandamál meðan kvikmyndir voru fyrst og fremst afþreying. Þetta breyttist þó eftir að hann skrifaði handritið að kvikmyndinni *What's New Pussycat* árið 1965. Því fór reyndar fjarri að myndin stæði undir væntingum hans eða væri krufning á hinstu rökum tilverunnar. Hún olli honum reyndar slíkum vonbrigðum að hann hét því að skrifa aldrei framar handrit að kvikmynd nema leikstýra henni sjálfur. Fyrsta leikstjórnarverkefni Woody Allens var myndin *Take the Money and Run* frá árinu

1969 en þar er á ferðinni glóruslaus gamanmynd, í fljótu bragði má segja það sama um myndirnar sem fylgdu í kjölfarið: *Bananas* frá árinu 1971, *Everything You Wanted to Know About Sex But Where Afraid to Ask* frá árinu 1972, *Sleeper* frá 1973 og *Love and Death* frá 1975. Í öllum myndum Allens má þó greina einhverja djúpa undiröldu sem hreyfir við hugsunum áhorfenda; *Bananas* og *Sleeper* fjalla um einræðisstjórnarfar, *Everything You Wanted to Know About Sex But Where Afraid to Ask* dregur fram í dagsljósið þá fjötra sem kynlífið leggur á menn í hversdagslífinu og *Love and Death* er farsakennd hugleiðing um nokkur stef í stórbrotnustu verkum rússneskra bókmennta.

Myndin *Annie Hall* frá árinu 1977 er jafnan talin marka þáttaskil á ferli Allens. Í fyrstu myndunum er sjaldan dauður punktur og sjálfur hefur hann lýst því að bygging myndanna hafi fyrst og fremst miðað að því að bera uppi óstöðvandi flaum af fyndnum tilsvörum og spaugilegum aðstæðum. Í *Annie Hall* reiðir Allen sig á persónusköpun en bygging myndarinnar er líka flókin og í henni eru vangaveltur um kvikmyndaformið og möguleika þess áleitnar. *Annie Hall* var tilnefnd til fjölda Óskarsverðlauna og vann nokkur. Verðleikar Annie Hall eru e.t.v. óumdeildastir af myndum Allens og víst er að mörgum þótti *Interiors* sem fylgdi í kjölfarið bera vott um ofmetnað leikstjórans. Þar er á ferðinni hádramatísk mynd í anda Ingmar Bergman og þeir sem höfðu heillast af fyrstu myndum leikstjórans töldu sig illa svikna. Í *Interiors* var fátí sem vakti hlátur; hún spurði fyrst og fremst knýjandi tilvistarlegra spurninga. Það er þó ekki með öllu rétt að enginn hafi hlegið að *Interiors* því til voru þeir sem töldu Woody Allen gera sig sekan um nákvæmlega þá tegund af listrænum rembingi sem hann hafði hæðst að í fyrri myndum sínum, það ríkti því sannkölluð þórðargleði hjá þeim sem höfðu horn í síðu hans.

Á ferli Allens hafa grínmyndir verið í miklum meirihluta en öðru hvoru hefur hann gert grafalvarlegar myndir á borð við *Interiors*. Í viðtali við Geoff Andrew árið 2001 var Woody Allen spurður út í það hvort það væri meðvituð ákvörðun að gera frekar grínmyndir en alvarlegar myndir: „Ég hefði valið að hafa gáfur Tennessee Williams eða Eugene O'Neill. En því miður er gáfa mín sú að geta skrifað gamanleiki; stundum fæ ég hugmyndir að alvarlegum verkum og hrindi þeim í framkvæmd, en þessar hugmyndir fæ ég ekki greiðlega. Ég er ekki á heimavelli – ef þú tekur einhvern eins og Ingmar Bergman sem dæmi – þá flæða mjög alvarlegar og áleitnar hugmyndir bara fram, og hann gerir hverja alvarlegu myndina á fætur annarri, og að öllum líkindum – eða það ímynda ég mér – að öllum líkindum ætti hann í erfiðleikum með að gera margar grínmyndir í einni bunu, eða oft a.m.k. Í mínu tilfelli er þessu öfugt farið. Mér þykir það miður – ég vildi óska að þetta væri hinsegin. Ég vildi að ég væri að skrifa um eitthvað miklu alvarlegra í hvert sinn sem ég geri mynd og að hugmyndir að gamanleikjum kæmu bara annað slagið. En því miður situr maður uppi með það sem maður fær í vöggugjöf.“

Frá því að *Take the Money and Run* kom út hefur Woody Allen sent frá sér kvikmynd á nánast hverju einasta ári. Höfundarverkið er æði kaflaskipt en það sem gerir Allen spennandi er það að hann tekur áhættur og prófar ný form. Árið 1996 gerði hann t.a.m. myndina *Mighty Aphrodite* þar sem hann vann með minni úr grískum harmleikjum, árið eftir gerði hann söngleikjamyndina *Everyone Says I Love You* og svona mætti áfram telja. Það sem heldur Allen á floti er sú staðreynd að hann leitar víða fanga og í viðtölum hefur hann oft tjáð sig um áhrif skáldsögunnar á bíómyndir sínar. Í myndum eins og *Hannah and Her Sisters* (1986) og *Crimes and Misdemeanors* (1989) gerast margar sögur samtímis, persónur hverfa af tjaldinu og birtast ekki aftur í langan tíma og margar burðarpersónur sjást e.t.v. aldrei samtímis á tjaldinu. Einmitt þetta segir Allen í viðtali að hann hafi sótt til skáldsögunnar og hann segir enn fremur að kvikmyndagerðarmenn séu of hræddir við að taka við áhrifum frá öðrum miðlum og listformum.

Á tímabilinu 1985-1990 sendi Woody Allen frá sér sjö bíómyndir í fullri lengd sem hann bæði skrifar og leikstýrir. Í bestu myndunum frá þessu tímabili tekst honum að sýna áhorfendum fram á að í hverri sögu búi bæði efniviður í harmleik og gamanleik og þeir afbragðsleikarar sem með honum starfa njóta sín til fullnustu og skapa margslungin verk sem höfða bæði til vitsmuna og tilfinninga.

Haukur Ingvarsson

Purple Roes of Cairo (1985)	Bls. 9
Hannah and her Sisters (1986)	11
Crimes and Misdemeanors (1989)	13

Pri. 13. jan

Sergio Leone

• GLÆPAMYNDIR

Lau. 17. jan

• TÓNSKÁLDIÐ MORRICONE

Once Upon a Time in America I

Sem ungir drengir sóru þeir að deila með sér öllu því sem þeir myndu öðlast í lífinu. Sem uppkomnir menn áttu þeir sameiginlegan draum um að komast úr örbirgð í álnir.

Glæpa og gangsteramyndin á sér langa sögu innan kvikmyndagerðarinnar og sumir vilja rekja hana allt aftur til 1912 til myndar Griffith, *Musketeers of Pig Alley*, mynd um ungan tónlistarmann sem verður fyrir árás glæpagengis í New York. Á þriðja áratugnum varð uppgangur gangsteramyndanna mikill og er bakgrunnurinn bannárin í bandarísku þjóðfélagi og gjarnan koma við sögu innflytjendur eða einstaklingar úr fátækum fjölskyldum, sem fara á svig við lögin í nálgun sinni að ameríska draumnum: ríkidæmi og stöðu innan samfélagsins. Sagan felur þannig í sér glæp og er bendluð við dómskerfið, því myndirnar snúast um siðalögmál og grundvallaratriðið er að glæpurinn sé ekki samþykktur. Og þótt gangsterahetjan sé dæmd til að mistakast ætlunarverk sitt eða deyja, þá birtist hún áhorfendum oft sem förnarlamb aðstæðna enda sagan sögð frá hennar sjónarhorni. Þetta eru hljóðmyndir með byssuskotum og hemlaískri og myndlega verða bílar og borgarumhverfi alls ráðandi.

Greinin lifir enn góðu lífi sem sést best á *Once Upon a Time in America* (1984) síðasta verki ítalska leikstjórans Sergio Leone og lokamyndinni í svokallaðri *Once Upon a Time* - þrileik hans. Hinar myndirnar eru *Once Upon a Time in the West* (1968) og *A Fistful of Dynamite* (1971). Leone gerði einnig þrileik spaghettivestra: *A Fistful of Dollars* (1964), *For a Few Dollars More* (1965) og *The Good, the Bad and the Ugly* (1966) sem hann er kannski þekktastur fyrir. Honum var

Pri. 20. jan

Sergio Leone

• GLÆPAMYNDIR

Lau. 24. jan

• TÓNSKÁLDIÐ MORRICONE

Once Upon a Time in America II

á sínum tíma boðið að leikstýra *Guðföðurnum* (Coppola), sem hann afþakkaði enda vann hann að undirbúningi myndar sinnar *Once Upon a Time in America* á þeim tíma sem hann byggði á bókinni *The Hoods* eftir fyrrverandi glæpaforingja, Harry Grey. Myndin greinir frá tveimur tímaskeiðum í lífi æskuvinnanna Noodles (Robert De Niro) og Max (James Woods) og félaga þeirra Cockeye, Patsy og fleiri, annars vegar þar sem þeir vaxa úr grasi í glæpasamfélagi gyðingahverfis á Lower East Side í New York borg á öðrum og þriðja áratug síðustu aldar og hins vegar þegar þeir 35 árum síðar taka upp þráðinn á ný. Sagan er að mestu sögð í endurliti minninganna og með skimun inn í framtíðina. Noodles snýr aftur í lok sjöunda áratugarins eftir að hafa verið í felum í fjölda ára og þeir félagarnir taka að rifja upp fortíðina. Auk glæpasögunnar fjallar myndin um vináttu æskuáranna, ást, græðgi og ofbeldi í amerísku glæpasamfélagi. Verkið er fjögurra klukkutíma langt og sýnt í tveimur hlutum þótt Leone þætti best að sýna hana í einu rennsli. Gerð var önnur útgáfa myndarinnar fyrir Bandaríkjamarkað sem er 90 mínútum styttri og sögð í rétttri tímaröð en hana þykir skorta þá dýpt sem þessi hefur. Gagnrýnendur hafa gefið myndinni umsagnir eins og meistaraverk kvikmyndanna eða hinn fullkomni svanasöngur Sergio Leone. Myndin hefur unnið til fjölda verðlauna ekki síst fyrir leikstjórn Leone og tónlist Morricone.

Bandaríkin (1984). FILMA

Aðalleikarar: Robert De Niro, James Woods, Elizabeth MacGovern, Joe Pesci

Lengd: 229 mín samtals, litur. - Íslenskur texti

Þri. 27. jan

Yasujiro Ozu

Lau. 31. jan

• JAPANSKA GULLÖLDIN

Ukigusa (Floating Weeds)

Árið 1959 endurgerði japanski leikstjórinn Yasujiro Ozu eina af sínum vinsælustu myndum *A Story of Floating Weeds* (1934). Þótt aldarfjórðungur væri liðinn og myndin nú gerð með hljóði og í lit breytti hann lítt upprunalegri sögu myndarinnar. Hópur farandleikara með Komajuro nokkurn með í för sækir heim lítið þorp þar sem hann á bæði ástkonu og táningssón sem veit ekki um föður sinn. Leiðtogi hópsins og núverandi elskhugi Komajuro þekkir þó leyndarmálið og sakir afbrýðisemi narrar hún unga leikkonu úr hópnunum í að draga drenginn á talar. Ólíkt öðrum helstu myndum Ozu á sjötta áratugnum þar sem hann glímir einkum við samband föður og dóttur er hér í brennidepli samband sonar og föður – sem mætti skýra með því að um endurgerð myndar frá fyrri hluta fjórða áratugarins sé að ræða þar sem feðgar voru í brennidepli. Gamla og nýja útgáfan af *Floating Weeds* eru reyndar með eindæmum líkar sem gefur til kynna að Ozu hafi þegar um miðjan fjórða áratuginn verið kominn langt með að þróa sinn einstaka stíl sem birtist með svo skýrum hætti í endurgerðinni, t.a.m. kyrr tókuvél, staðsett óvenju nálægt jörðu, sérstæðar klippingar og innrammanir. Loks má geta þess að *Floating Weeds* hefur oft verið talið áferðarfallegust mynda Ozu en áhugasamir geta einnig barið augum handbragð tökumannsins Kazuo Miyagawa síðar í vordagskrá Kvikmyndasafns Íslands í myndunum *Rashomon* og *Sansho the Bailiff* (sjá bls. 10 og 12).

Japan (1959). FILMA Reikult er þangið
Aðalleikarar: Ayako Wakao, Hiroshi Kawaguchi,
Haruko Sugimura, Hitomi Nozoe
Lengd: 119 mín, litur. - Ensukur texti

Þri. 3. feb

Woody Allen

Lau. 7. feb

• KVIKMYNDASKÁLDIÐ

The Purple Rose of Cairo

Í *The Purple Rose of Cairo* kannar Woody Allen mörkin milli skáldskapar og veruleika. Kvikmyndin gerist í kreppunni miklu og greinir frá misheppnaðri gengilbeinu, Ceciliu (Mia Farrow) sem situr dag einn í kvikmyndasál og verður ástfangin af aðalpersónu myndarinnar Tom Baxter (Jeff Daniels). Þvert á lögmál raunveruleikans ber hann líka ástarhug til hennar og stígur niður af tjaldinu. Allt fer í upplausn. Hinar persónur myndarinnar geta ekki lokið myndinni sem heldur stefnulaust áfram án aðalpersónunnar. Á meðan eiga Cecilia og Tom Baxter ögurstundir í smábænum hennar. Þessi óvænta uppkoma vekur eftirtekt og framleiðendur myndarinnar í Hollywood reyna að grípa inn í. Raunverulegi leikari myndarinnar er sendur á staðinn til að tala um fyrir hetjunni og fá hana til að snúa aftur á hvíta tjaldið og að lokum stendur Cecilia frammi fyrir því að þurfa að velja á milli draumsins og veruleikans. Mynd Allens er meira en brella eða smellinn brandari, í henni er tekist á við hlutverk kvikmyndalistarinnar og þá sögulegu staðreynd að sjaldan eða aldrei hefur aðsókn í kvikmyndahús verið meiri en í kreppunni. Áhorfendur myndar Allens kunna að sletta í góm yfir þeirri firru að persóna í bíómynd vakni til lífsins en þó er ekki annað hægt en að lifa sig inn í örlög Ceciliu og sú hugmynd gæti jafnvel skotið upp kollinum eitt augnablik í myrkvuðum salnum – hvað ef hún gæti stigið niður?

Bandaríkin (1985) FILMA
Aðalleikarar: Mia Farrow, Jeff Daniels, Danny Aiello
Lengd: 82 mín, svart/hvít og litur. - Íslenskur texti

Pri. 10. feb

**Bíópetersen,
Loftur Guðmundsson, o.fl.**
• ÚR FÓRUM SAFNINS

Lau. 14. feb

Konungskomur til Íslands

Myndbrot frá helstu konungskomum til Íslands á árunum 1907 - 1930 hafa birst í sjónvarpsþáttum en yfirleitt hafa ekki farið fram sýningar á myndunum í heild nema þá helst af konungskomunni 1921 eftir þá Magnús Ólafsson og Peter Petersen (Bíópetersen) sem sýnd var í bíó á sínum tíma og sem Eiður Guðnason bjó síðar undir sýningu í sjónvarpi og talaði með. Sú konungskoma er sýnd hér í þeirri útgáfu og er nokkur fengur að textanum með myndinni þar sem bæði eru nafngreindir menn og ýmsir atburðir skýrðir og tímasettir. Þá eru sýnd önnur brot af konungskomumyndum sem ekki hafa sést mikið áður, m.a. er mynd frá 1921 eftir Pétur Brynjólfsson ljósmyndara. Frá konungskomunni 1926 koma hér m.a. fram myndir frá Akureyri eftir Hallgrím Einarsson ljósmyndara, sem ekki hafa verið sýndar opinberlega fyrr og svo er mynd Loftis Guðmundssonar frá því ári en allar þessar myndir hafa verið gerðar upp af Kvikmyndasafni Íslands. Fyrsta myndin í syrpunni er stutt mynd frá konungskomunni 1907 sem Danir tóku og er það eina kvikmyndaefnið sem til er frá þeirri heimsókn.

Ísland (1907 - 1930). DVCAM

Lengd: Um 70 mín, svart/hvít. - Íslenskt tal, þögnul að hluta

Pri. 17. feb

Akira Kurosawa

Lau. 21. feb

• JAPANSKA GULLÖLDIN

Rashomon

Japanska kvikmyndin Rashomon fór sem stormsveipur um Feneyjar árið 1951 og hirti að lokum Gullna ljónið. Henni var leikstýrt af þá lítt kunnum Akira Kurosawa og með aðalhlutverk fór sömuleiðis lítt kunnur Toshiro Mifune en þeir áttu eftir að verða helstu erindrekar japanskrar kvikmyndagerðar á Vesturlöndum næstu áratugina. Mifune leikur glæpamann sem sakaður er um að nauðga konu og myrða eiginmann hennar. Stangast frásögn hans af viðureign þeirra á við bæði frásagnir konunnar og eiginmannsins (í gegnum miðil) auk tréristara nokkurs sem fann lík eiginmannsins og ræðir ásamt samferðamönnum þessar misvísandi frásagnir við Rashomon. Sem slík er myndin heillandi og hugvitsamlega útfærð stúdía á frásagnarlistinni og galdri hennar, muni orða og ímynda, mörkum sannleika og lygi og spurningum er lúta að afstæði og hlutleysi frásagna. Hún vísar þó einnig fram til galsans, ekki sist leiktúlkun Mifune, sem átti eftir að einkenna margar mynda hans og Kurosawa. Loks verður ekki komist hjá því að minnst þáttar kvikmyndatökumannsins Kazuo Miyagawa, sem myndaði margar af fallegustu myndum Mizoguchi, sem fangar bæði fegurð skóglendisins þar sem hinni örlagaríku atburðarrás vatt fram sem og hráslagalegt umhverfi Rashomon á einstakan máta. Það er ekki nema von að Rashomon hafi skilið áhorfendur eftir agndofa í Feneyjum árið 1951.

Japan (1965). FILMA

Aðalleikarar: Toshiro Mifune, Machiko Kyō, Masayuki Mori

Lengd: 88 mín, svart/hvít. - Enskur texti

Pri. 24. feb

Woody Allen

Lau. 28. feb

• KVIKMYNDASKÁLDIÐ

Hannah and her Sisters

Þegar *Hannah and her Sisters* var frumsýnd í Bandaríkjunum árið 1986 fullyrti Vincent Canby gagnrýnandi The New York Times að Woody Allen væri búinn að skapa verk sem allir bandarískir kvikmyndagerðarmenn yrðu að miða sig við. Canby hrósar Allen fyrir að tvinna saman það besta úr myndum eins og *Annie Hall* og *Interiors* og bætir við að oft hafi Allen gefið vísbendingar um hæfileika sína en nú sýni hann að fullu hvað í honum búi. Myndin fjallar um þrjár systur, fjölskyldur þeirra, vini og elskhuga og sýnir hversu ólíkt fólk getur verið þrátt fyrir að alast upp innan veggja sama heimilis. Allen fékk Óskarsverðlaun fyrir handrit myndarinnar enda fá bæði auka- og aðalleikarar úr nógu að möða. Michael Caine og Dianne Wiest fengu einnig Óskarsverðlaun fyrir besta leik í aukahlutverki. Í myndum sínum fer Allen aldrei dult með áhrifavalda sína og í *Hannah and her Sisters* kinkar hann kolli til tveggja mikilla meistara með skemmtilegum hætti; annars vegar með því að fá til starfa kvikmyndatökumanninn Carlo De Palma sem sló í gegn á sjöunda áratugnum þegar hann vann með ítalska leikstjóranum Michelangelo Antonioni og hins vegar með því að velja sænska stórleikarann Max von Sydow í hlutverk Fredericks, elskhuga yngstu systurinnar Lee, en von Sydow gerði garðinn frægan í myndum Ingmar Bergman sem Allen dáið öðrum fremur.

Bandaríkin (1986). FILMA

Aðalleikarar: Barbara Hershey, Carrie Fisher,

Michael Caine, Mia Farrow, Dianne Wiest

Lengd: 106 mín, litur: - Íslenskur texti

Pri. 3. mar

Guðlaugur Rósinkranz

Lau. 7. mar

• ÚR FÓRUM SAFNSINS

Vestfjarðakvikmynd Guðlaugs Rósinkranz

Kvikmyndir úr fórum Kvikmyndasafnsins hafa reynst vinsælt efni og hafa vakið áhuga á varðveislu gamals efnis ekki síst þegar það tengist æskustöðvum eða heimabyggð gesta safnsins í safnabíóinu. Safninu hefur borist fjöldi mynda sem teknar eru á ýmsum stöðum á landinu og á ýmsum tímum sem áhugavert er að skoða. Ekki er endilega um að ræða tilbúnar, talsettar myndir heldur í flestum tilfellum þögular, óklipptar myndir sem áhugamenn hafa tekið til heimanota eða til sýninga hjá félagasamtökum. Guðlaugur Rósinkranz fyrrum Þjóðleikhússtjóri stóð fyrir töku á myndum á Vestfjörðum í kring um 1950. Í myndinni, sem sennilega er tekin af Kjartani Ó. Bjarnasyni, er víða komið við og sýndar myndir frá ýmsum kaupstöðum, bæjum og menningarstofnunum. Þar má meðal annars sjá unglingaheimilið fyrrverandi í Breiðuvík, frá Núpi í Dýrafirði, Héraðsskólanum í Reykjanesi, Kirkjubóli í Bjarnardal, Þingeyri ofl. stöðum. Þá bregður fyrir merkilegum myndum af vegagerð eins og staðið var að henni á þessum tíma, vélsmiðju Guðmundar J. Sigurðssonar á Þingeyri, myndum af fráfærum og stórmerkilegum myndum af mjólkurflutningum á sjó. Þá sjást í myndinni ýmsir nafnkunnir menn, s.s. prestarnir Sigtryggur Guðlaugsson og Eiríkur Eiríksson og skáldið Guðmundur Ingí Kristjánsson. Einnig eru myndir frá heimsókn Ásgeirs Ásgeirssonar, forseta, til Vestfjarða árið 1951.

Ísland (um 1950). DVCAM

Stjórnandi: Guðlaugur Rósinkranz

Kvikmyndataka: Kjartan Ó. Bjarnason

Lengd: 73 mín, litur: - Þögul mynd

Þri. 10. mar

Giuseppe Tornatore

Lau. 14. mar

• TÓNSKÁLDIÐ MORRICONE

Cinema Paradiso

Þekktur kvikmyndaleikstjóri Salvatore snýr aftur til heimabæjar síns á Sikiley eftir langa fjarveru. Til að vera við útför vinar síns, sýningarmannsins Alfredo í Paradísarbíóiinu. Hann rifjar upp æsku sína og föðurlegan áhrifamátt Alfredo sem kenndi honum að meta kvikmyndir með spjalli sínu og samverustundum þar sem hann kenndi Salvatore einnig grunnatriði í meðferð filmu. *Paradísarbíóið* er óður til kvikmyndarinnar og gerir áhorfandann meðvitaðan um þær breytingar sem á henni hafa orðið frá því í árdaga og þá markaðslegu erfiðleika sem er við að etja við rekstur kvikmyndahúss t.d. vegna ritskoðunar en frægt er atriði í myndinni af öllum kossunum sem ekki rötuðu upp á hvíta tjaldidi vegna hennar. Myndin upphefur gildi vináttu umfram allt annað í lífinu og tónn hennar er hjartur og skær eins og æskan á meðan lífið var einfalt og gott.

Þegar myndin kom út hafði ítölsk kvikmyndagerð ekki risið alltof hátt um hríð en Tornatore kom, sá og sigraði bæði á Cannes og Óskarverðlaunahátíðinni 1989 og dreif Ítalíu aftur inn á heimskort kvikmyndanna. Reyndar fór það ferðalag ekki björgulega af stað því myndin gekk illa á Ítalíu til að byrja með en var þá endurklippt og stytt og sú útgáfa hennar fór á erlendan markað. Myndin fékk gríðarlega aðsókn og ruddi brautina fyrir aðra leikstjóra t.d. Gabriele Salvatores (*Mediterraneo*) og Roberto Benigni (*La vita é bella*).

Ítalía (1988). FILMA

Nuovo cinema Paradiso, Paradísarbíóið

Aðalleikarar: Enzo Cannavale, Salvatore Cascio, Marco Leonardi

Lengd: 123 mín, litur: - Íslenskur texti

Þri. 17. mar

Kenji Mizoguchi

Lau. 21. mar

• JAPANSKA GULLÖLDIN

Sanshō dayū (Sansho the Bailiff)

Kenji Mizoguchi leikstýrði *Sansho the Bailiff* á hátindi ferils síns og er hún af mörgum talin hans besta verk. Í myndinni sem gerist á 11. öld segir frá systkinunum Zuchio og Anju sem verða viðskila við móður sína, Tamaki, og enda í vinnubúðum óþökkans Sansho þar sem þeim er þrælað út dag og nótt. Þau þrá ekkert heitar en að finna móður sína á ný en er árin líða tekur skapgerð Zuchio að mótaska æ meir af skelfilegum aðstæðum í búðunum. Anju neitar þó að gefast upp og er hún heyrir kunnuglegan söng úr barnæsku sinni sannfærast hún um að Tamaki sé enn á lífi.

Þetta er stúdía sem fæst við grimmd mannsins og á fáa sína líka, en þetta er líka kvikmynd um reisn og ást er nær út yfir líf og dauða. Með aðstoð hins magnaða kvikmyndatökumanns Kazuo Miyagawa dró Mizoguchi þessa sársaukafullu sögu, líkt og áður í *The Life of Oharu* (1952) og *Ugetsu* (1953), afar fallegum dráttum, en myndirnar þrjár unnu allar Silfurljónið á kvikmyndahátíðinni í Feneyjum.

Mizoguchi forðast hefðbundna klippingu en leyfir tökuvélinni þess í stað að leika um kyngimagnaða sviðsmyndina í svo löngum og vel útfærðum tókum að enn í dag er hann talinn helsti meistari löngu tökunnar.

Japan (1954). FILMA *Sansho ráðsmaður*

Aðalleikarar: Kinuyo Tanaka, Yoshiaki Hanayagi,

Kyōko Kagawa, Eitarō Shindō

Lengd: 124 mín, svart/hvít. - Ensukur texti

Þri. 24. mar

Woody Allen

Lau. 28. mar

• KVIKMYNDASKÁLDIÐ

Crimes and Misdemeanors

Í *Crimes and Misdemeanors* fylgjast áhorfendur með persónum tveggja ólíkra sagna sem tengjast ekki við fyrstu sýn. Í annarri sögunni glímur augnlæknirinn Judah Rosenthal við afleiðingar framhjáhalds en ástkonan, Dolores, hótar að segja eiginkonunni frá öllu saman. Spennan stigmagnast uns Judah grípur til örþrifaræða og atburðarásin fer að kallast á við skáldsögu Dostojevski *Glæpur og refsing*. Í hinni sögunni kynnast áhorfendur heimildamyndagerðarmanninum Cliff Stern sem á erfitt með að hafa ofan í sig og á þrátt fyrir listræna hæfileika. Hann lendir í siðferðilegri spennu þegar honum býðst að gera mynd um mág sinn sem er kvikmyndaframleiðandi og stendur fyrir allt sem Cliff fyrir lítur. *Crimes and Misdemeanors* er allt í senn; ástarsaga, spennumynd og gamanmynd; hennar má einnig njóta vegna myndatökunnar eingöngu en hún er í höndum Sven Nykvist sem starfaði með Ingmar Bergmann að flestum þekktustu myndum hans. *Crimes and Misdemeanors* er e.t.v. margbrotnasta mynd Woody Allens og hún er ein þeirra mynda sem vekur nýjar spurningar um mannlífið og tilveruna við hvert áhorf. Besta mynd Allens frá þessu árbúsundi er *Matchpoint* (2005) þar sem einnig er vísað leynt og ljóst til *Glæps og refsingar*. Þegar sú mynd kom út rifjaðist *Crimes and Misdemeanors* upp fyrir mörgum kvikmyndagagnrýnendum sem lýstu því yfir að þar væri á ferðinni meistaraverk sem mörgum hefði sést yfir.

Bandaríkin (1989). FILMA

Aðalleikarar: Bill Bernstein, Martin Landau, Claire Bloom, Stephanie Roth Haberle, Alan Alda

Lengd: 104 mín, litur: - Íslenskur texti

Þri. 31. mar

Sergei M. Eisenstein

Lau. 4. apr

• KVIKMYNDASAGAN

Potemkin

Beitiskipið Potemkin er mynd sem markaði tímamót í kvikmyndasögunni og færði höfundu sínum, Sergei M. Eisenstein, alþjóðlega frægð sem einum af frumkvöðlum kvikmyndalistarinnar. Myndin átti upphaflega að fjalla um rússnesku byltinguna 1905 en áherslan breyttist síðan yfir í afmarkaðan hluta hennar eða uppreisnina á herskipinu Potemkin gegn harðræðinu um borð og fjöldamorð hers keisarans á íbúum Odessa þegar þeir komu sjóliðunum til hjálpar. Myndin er skrifuð sem áróðursverk og er önnur í röðinni af þremur myndum Eisenstein um baráttu öreigastéttarinnar. Hinar eru *Verkfall* (1925) og *Október* (1927). Hér var um nýjan stíl að ræða ekki síst vegna kvikmyndatöku og klippitækni höfundarins sem hann útskýrir sem árekstur myndskeiða er kalli fram áhrif, fremur en að myndskeiðin raðist hvert aftan við annað. Gott dæmi um þetta er eitt frægasta atriði kvikmyndasögunnar, fjöldamorðin á Odessa tröppunum þar sem hann klippir á milli marserandi hermanna keisarans og særðra og fallinna borgarbúa. Mitt í allri óreiðunni kemur við sögu barnavagn með ungbarni sem rennur stjórnlaust niður tröppurnar. Hröð klippingin á milli áhrifaþrunginna myndskeiðanna vekur upp óþægilega spennu og spurningar um siðferði. Fjöldi kvikmyndagerðarmanna hafa vitnað í þessa mynd og sýnir Kvikmyndasafnið *The Untouchables*, De Palma (sjá bls.14) með endurgerð á Odessa tröppuatriðinu.

Sovétríkin (1925). FILMA Bronenosets Potyomkin

Aðalleikari: Aleksandr Antonov, Vladimir Barsky, Grigori Aleksandrov, Ivan Bobrov

Lengd: 75 mín, svart/hvít. - Ensukur texti

Þri. 7. apr

Lindsay Anderson

• KVIKMYNDASTJÖRNUR

Whales of August

Sumargestir í Maine. Breytingar í lofti. Hvalirnir koma ekki lengur að ströndinni eins og þeir gerðu í æsku systranna sem hafa átt hér sumarathvarf í meira en hálfa öld. Libbý er blind, þverlynd og virðist vera södd lífdaga. Sara ber umhyggju fyrir systur sinni en hefur áhyggjur af því framtíðarhlutverki sem hún telur sig hafa og hefur líka dálítinn áhuga á miðaldra rússneskum heldri manni sem stundar veiðar þarna við ströndina. Þennan dag á Sara 46 ára brúðkaupsafmæli og Rússinn býður upp á fisk fyrir kvöldverðinn. Sara býður honum að borða með þeim Libbý. Sara veltir fyrir sér hvort ekki sé tími kominn til að selja sumarhúsið og koma Libbý fyrir á öldrunarheimili.

Lindsay Anderson hefur valið í myndina, eina af stórstjörnum þöglu myndanna sem er Lillian Gish á sínu 95 aldursári og svo Bette Davis sem er hér 79 ára og þær leika þessar systur sem eru ekkjur. Önnur er hlý og jákvæð en hin köld og geðstirð en saman hafa þær komið í litla kotið á ströndinni á hverju sumri um sextíu ára skeið. Í ágústmánuði, hvert ár, hafa þær í sameiningu fylgst með hvölunum synda framhjá en nú virðist ljóst að þetta verður síðasta sumarið þeirra saman.

Sagan gerist öll á einum degi og myndavélin fylgir systrunum, mest inni í húsinu en einnig á gönguferðum þeirra niður á ströndina. Í myndinni kemur einnig fram Vincent Price sem Hr. Maranov, sem er lífsreynður og heillandi rússneskur flóttamaður.

Bandaríkin (1987). FILMA Svífur að haustið
 Aðalleikarar: Bette Davis, Lillian Gish, Vincent Price
 Lengd: 90 mín. litur: - Íslenskur texti

Þri. 14. apr

Brian De Palma

• GLÆPAMYNDIR

Lau. 18. apr

• TÓNSKÁLDIÐ MORRICONE

The Untouchables

Elliot Ness, alríkislögreglustjóri, vill koma mafiuforingjanum Al Capone undir lög og rétt í viðleitni sinni til þess að framfylgja lögum um áfengisbann. Gamalreynður lögreglumaður, Malone, ráðleggur honum að fá til liðs við sig valda náunga úr undirheimum Chicagoborgar og beita óvenjulegum aðferðum til þess að hafa hendur í hári Capone. Söguvið myndarinnar er stórborgarumhverfi Ameríku á þriðja áratug síðustu aldar og sagan byggir á sjálfsæfisögu Elliot Ness og sjónvarpsþáttaröð sem gerð var á árunum 1959 - 63 eftir minningum hans um bannárin.

Kvikmyndatakan er nokkuð stílfærð og ofbeldi og byssur um allt. En myndin er líka full af húmor og í byssubardaganum undir lokin vísar De Palma til hins fræga Odessa tröppuatriðis Eisenstein í mynd hans *Beitiskipinu Potemkin* og staðsetur hann í tröppum á brautarstöð þar sem „slátrunin“ fer fram. Eins og hjá Eisenstein skipar barnavagn stóran sess í atriðinu þar sem hann er sýndur rúlla í hægu skoti niður tröppurnar í byssukúlnahriðinni. Fleiri tilvitnanir í kvikmyndasöguna er að finna í myndinni eins og í *Vertico* og *Sabotage* Hitchcocks auk þess sem tónlist Ennio Morricone vísar bæði til *Baráttunnar um Alsir*, myndar Pontecorvo um baráttu góðs og illis, og tónar munnhörpunnar draga fram áhrif frá spaghettivestrum villta vestursins. Myndin hlaut feiknagóðar móttökur áhorfenda enda um eina af meginstraumsmyndum De Palma að ræða.

Bandaríkin (1987). FILMA
 Aðalleikarar: Kevin Costner, Sean Connery, Charles Martin Smith, Andy Garcia, Robert De Niro
 Lengd: 119 mín. litur: - Danskur texti

Þri. 21. apr

Mikio Naruse

Lau. 25. apr

• JAPANSKA GULLÖLDIN

Onna ga kaidan wo agaru toki (When a Woman Ascends the Stairs)

When a Woman Ascends the Stairs er almennt talin besta mynd japanska leikstjórans Mikio Naruse. Líkt og í mörgum þeirra tæplega níutíu mynda sem hann leikstýrði á löngum og farsælum ferli beinir hann hér kastljósinu að stöðu kvenna í japönsku samfélagi. Keiko starfar sem barmær, nokkurs konar „geisha“ án vándis, en er að verða helst til gömul til að sinna starfinu og verður því annað hvort að gifta sig eða stofna eigin bar. Hvora leiðina sem hún velur þarf hún þó að reiða sig á viðskiptavinum sína, annað hvort í formi eiginmanns eða fjárfesta með lítt duldar hvatir að baki.

Með hlutverk Keiko fer Hideko Takamine sem lék aðalhlutverkið í mörgum eftirminnilegustu mynda Naruse og túlkar af innsæi gleði og sorgir kvenhetjunnar.

Það sem greinir *When a Woman Ascends the Stairs* fyrst og fremst frá eldri myndum leikstjórans er að hún skuli vera skotin í breiðmynd, sem birtir jafnt áhrifaríkar yfirlitsmyndir af fjölmörgum áfangastöðum Keiko, sem virðist ávallt vera á ferðinni, og nærmyndir af fótum hennar sem stíga upp og tröppurnar sama hvað á dynur.

Japan (1960). FILMA

Aðalleikarar: Hideko Takamine, Masayuki Mori, Reiko Dan, Tatsuya Nakadai

Lengd: 111 mín, svart/hvít. - Enskur texti

Þri. 28. apr

Bo Widerberg

Lau. 2. maí

• VERKALÝDSBARÁTTA

Ádalen '31

Verkfall í Svíþjóð árið 1931. Verkfallsbrjótur eru fluttir til Sandviken þar sem þeir verða fyrir árs verkfallsmanna. Þrátt fyrir að vinnuveitendurnir sem tilheyrðu Versteeghkoncernen í Sandvika og fleiri bæjum í Svíþjóð væru utan sænska vinnuveitendasambandsins sendi það á staðinn einskonar málaliða sem leigðir voru sem verkfallsbrjótur. Allt logar í illdeilum og þótt átökin séu aðallega á milli verkfallsmanna og vinnuveitenda berjast verkfallsmenn jafnvel líka innbyrðis. Herinn er sendur á vettvang til að ganga á milli. Þann 14. maí 1931 skerst í odda með mótmælendum og hernum sem beitir vopnavaldi og gengur milli bols og höfuðs á verkfallsmönnum. Fimm manns létust og aðrir fimm voru illa særðir eftir átökin. Verkfallsmenn tóku sér far með lest frá Frånö til Lunde. Herinn tók á móti þeim í Lunde og réðist gegn þeim. Hér var um að ræða blóðugasta atvik í sænskri atvinnusögu og ofbeldisfyllstu átök í stjórnmálasögu Svíþjóðar á síðari tímum.

Bo Widerberg hefur sterk tök á gerð þessarar myndar. Hún er í raun einskonar heimildarmynd, sem á vel við, þar sem hann byggir myndina á sönnum atburðum.

Myndin var tilnefnd til Óskarsverðlauna og BAFTA árið 1970, vann Bodil verðlaunin 1970 og dómnefndarverðlaunin í Cannes 1969. Hún var einnig tilnefnd til Gullpálmans og hlaut Gullbaggen í Svíþjóð 1969.

Svíþjóð (1969). FILMA

Aðalleikarar: Peter Schildt, Kerstin Tidelius, Roland Hedlund, Stefan Feierbach

Lengd: 110 mín, litur. - Sænskt tal

KVIKMYNDASAFNS ÍSLANDS

Vetur - vor 2009

13. jan	17. jan	Once upon a time in America, 1. hluti	Sergio Leone
20. jan	24. jan	Once upon a time in America, 2. hluti	Sergio Leone
27. jan	31. jan	Floating Weeds	Yasujiro Ozu
03. feb	07. feb	Purple Rose of Cairo	Woody Allen
10. feb	14. feb	Konungskomur til Íslands 1907 - 30	Úr fórum safnsins
17. feb	21. feb	Rashomon	Akira Kurosawa
24. feb	28. feb	Hannah and Her Sisters	Woody Allen
03. mar	07. mar	Vestfjarðakvikmynd Guðlaugs Rósinkranz	Úr fórum safnsins
10. mar	14. mar	Cinema Paradiso	Giuseppe Tornatore
17. mar	21. mar	Sansho the Bailiff	Kenji Mizuguchi
24. mar	28. mar	Crimes and Misdemeanors	Woody Allen
31. mar	04. apr	Potemkin	Sergei M. Eisenstein
07. apr		Whales of August	Lindsay Anderson
14. apr	18. apr	The Untouchables	Brian De Palma
21. apr	25. apr	When a Woman Ascends the Stairs	Mikio Naruse
28. apr	02. maí	Ådalen '31	Bo Widerberg

